

Anotacions sobre aficionats molletans a l'arqueologia i museística els anys quaranta

Josep M. Suñé Arbussà

Catedràtic jubilat de la Universitat de Barcelona

“AMIGOS DE LA CULTURA”

L'any 1940 estudiàvem tercer de batxillerat a l'Acadèmia Viñas, Acadèmia Mollet, Maria Soldevila Prat, Jaume Fonolleda Aspert, Francisco García Bellsolà i jo mateix Josep M. Suñé Arbussà. Entre altres matèries estudiàvem Història i dintre d'ella, naturalment, Prehistòria. No sé de qui va ser la idea però el cert es que decidírem constituir-nos en una associació d'amics per dedicar-nos a localitzar i guardar restes antigues que denominàrem “Amigos de la cultura”, tot amb caràcter d'aficionats, sense cap base oficial.

Una de les activitats fou una sèrie de visites al costat del “matadero” municipal, més avall del col·legi de les monges, on s'havien amuntegat restes de l'església derruïda durant la revolta de 1936 i amb el degut permís verbal de l'ajuntament, retiràrem algunes de les restes que tenien quelcom de remarcable, com per exemple bases de columnes procedents de pilars, un fragment d'imatge esculpit i pintat tal vegada d'una clau de volta, un marbre negre suport d'un altar amb dues volutes de costat i diferent grandària. Ho guardàvem al pati de casa, al carrer llavors José Antonio i després Llibertat, d'on varen desaparèixer al construir-se l'edifici de pisos als números 11 i 13, força anys després, quan jo vivia a Granada.

Fèiem excursions. A Cabanyes, en runes, però encara amb la teulada que anys després desapareixeria abans de la restauració total que se'n feu. Pel camí trobàrem una pedra de molí, ben segur ibèrica o romana, que ens emportàrem amb els germans Soldevila.

Un parell d'anys després, Fonolleda es traslladava a viure a Barcelona, el 1944 acabàvem el batxillerat i cadascú empenia el seu camí; per això acordàrem el març de 1948 desfer el grup i donar el que havíem recollit al Centre Parroquial que havia començat a funcionar, i els demanàrem un local per les restes de l'església, que no s'aconseguí.

LA SECCIÓ EXCURSIONISTA DEL CENTRE PARROQUIAL

El Centre Parroquial de Mollet del Vallès s'inaugurava oficialment amb les representacions de *Els Pastorets* el desembre de 1945, però ja feia més d'un any que, amb l'arribada de Mn. Joan Borràs com a vicari de la parròquia, començava a haver-hi activitat a l'edifici que fins la inauguració de la nova església era l'únic lloc de culte a la població (a més de la capella del col·legi de monges).

Va organitzar-se, a part d'altres activitats, un grup d'excursionisme en el qual recordo, entre els més assidus, Ramon Coch (dels mobles Coch del carrer Barcelona), germans Enric i Arcadi Viñas (de l'Acadèmia), Jaume Montsant, Josep Ribot, Alcoberro, Àngel del Campo. Es pot dir que jo era el cap de colla. Els festius en què no hi havia altra activitat al Centre, ens passejàvem per les muntanyes de Sant Fost, Martorelles i Montornès, i ens centràvem especialment en el turó de Sant Miquel on hi ha les restes d'un castell, concretament una torre, i al peu en direcció sud, en una planura, restes d'un poblat ibèric.

D'excursions, podríem dir-ne extraordinàries, recordo: dels anys quaranta, una amb bicicleta amb els germans Viñas i Ramon Coch al dolmen de can Gol, a la Roca, i voltants; a can Taió, de Mogoda, dirigits per Mn. Daniel Monserdà en nombrós grup; a Palau-solità i Plegamans, dirigits per Mn. Joan Borràs, amb visita a les runes dels templeis a Palau-solità; Argentona i Mata-

Jaume Fonolleda, Maria Soldevila, Fco. García Bellsolà, Josep M. Suñé. Davant de casa Soldevila. Després de la reunió en què s'acorda cedir les pertinences de "Amigos de la cultura" al Centre Parroquial de Mollet. Gener de 1948.

ró, també amb Mn. Joan, un nombrós grup en bicicleta i alguns amb el tren per trobar-nos allà; a Tagamanent amb Josep Carol, de cal Campaner, per visitar uns sepulcres antropomòrfics excavats a la roca; de l'elenc dramàtic a Vilanova i Sitges, on recollírem petxines i dues estrelles de mar (1951).

EL MUSEU

Al Centre, amb tot el que s'anava recollint a les excursions i amb els nombrosos donatius que es rebien, s'inicià un museu. El *Frente de Juventudes*, que era a la plaça d'Espanya, davant l'entrada principal de l'església, va fer donació d'un armari-vitrina de dues portes, d'uns dos metres d'amplada i dos d'alçada, amb quatre potes i diversos prestatges. S'hi guardava tot; recordo entre el que anomenàvem secció de **ciències naturals**: unes banyes de cérvol; aus dissecades, entre altres garsa grollera, puput i niu (germans Faure), aligot, pigot i becadell (Ramon Careta), òliba (Pere Saborit), esparver i llangardaix (Francesc Negre); els animals que ens lliuraven els dissecava Pere Saborit que vivia a l'Altra Banda del Besòs, o sia a Martorelles de Baix, més enllà de la fàbrica de bicicletes, i ho pagava el Centre.

Era força important la col·lecció **numismàtica** en la qual guardàvem monedes i medalles, amb una aportació de 33 peces dels "Amigos de la cultura", constantment incrementada per socis anònims i d'altres amb nom com Joan Tiffon (9 monedes i 4 papers moneda), Ma Dolors Fuster (5 de Pèrsia), Miquel Rabassó (diverses franceses), rector de Martorelles (4 de Barcelona), Josep Carol (medalla de Lleó XIII de 1854), brigada municipal d'obres (2 medalles, una moneda de bronze i una creueta, trobat al carrer Sant Oleguer al fer obres), Joaquim Bernial (bitllet de 1.000 marcs), Joan Giralt (bitllet de 25 pesetes de 1928), Martí Pou (24 medalles i monedes, una de Cervantes i una altra argentina commemorativa), Mercè Ricart (medalla mariana antiga), Francesc Mas (medalla de bronze de 1746), Josep Cemeli (medalla de plata de Venècia), Joan Castells (medalla de les festes de la Mercè de 1909), J.P.R. (paper moneda), Marià Martí (medalla anglesa de 1852). Precisament durant la Festa Major de 1952 va presentar-se una exposició de monedes i medalles a la nova sala habilitada al pis del Centre (SEMBRA núm. 32, juliol de 1952).

La col·lecció de **minerals i fòssils** era important. Ja els "Amigos de la cultura" havien donat 5 fòssils l'any 1948, els germans Viñas diversos fragments d'estalagmites procedents de Mallorca; Jordi Sardà alguns minerals, Jordi Casamiquela petxines i cargols marins procedents d'Àfrica; un anònim, diversos procedents de Lleida, tots el 1950; l'any següent, Josep Carol un mineral, Ramon Coch diversos fòssils procedents de Gandesa; el 1951, Jaume Oliveras unes pedres calcàries de Begur, Josep M. Parera una pedra amb fòssils, Francesc Aguilar de Centelles diversos fòssils. Menció apart mereix el Dr. Ba-

Gener 1948. Visita al Museu de Granollers. El Pati. Mercè Fernandez, ?, ?, Marià? Fernández, Mercè Soldevila, Mercè Suñé, Josep M. Suñé, Enric Viñas.

taller, sacerdot i professor del Seminari de Barcelona a qui visitàrem al Seminari amb Mn. Joan (havia estat ajudant del Dr. Bataller en la seva època de seminarista) que a part d'ensenyar-nos el seu museu, va donar-nos una gran ostra fòssil i més tard ens visità al Centre per portar-nos diferents fòssils i encoratjar-nos en la tasca.

Entre el que podríem considerar com a *diversos* recordo: dues pistoles de les de pedra foguera que ens havien regalat per a l'atrezzo de l'elenc teatral i que es guardaven al museu; uns fragments escultòrics en pedra blanca procedents de la província de Lleida donats per Josep Carol i la peça tal vegada més interessant del museu, una talla antiga de Verge sobre fusta, molt rudimentària, que no recordo qui ens la va regalar.

EXCURSIONS A LES MUNTANYES DE SANT FOST, MARTORELLES I MONTORNÈS

De finals de març i d'abril de 1948 tinc anotades les primeres visites al turó de Sant Miquel, sobre Montornès, que després es repetiria amb molta freqüència. Hi pujàvem pel dret després de passar Can Girona. Una de les primeres vegades, d'unes runes passat Can Girona, recollírem dos ferros rovellats, un d'ells procedent d'una frontissa. A meitat de la pujada hi trobàrem un petit naixement d'aigua i al costat fragments de ceràmica (abans i després també) i una pedra de sílex blanc, gairebé esfèrica, allisada pels dos

pols, probablement utilitzada per amassar, que recollírem. Arribats al cim, a la part sud de la torre, hi havia un tros més pla amb restes de murs que corresponien al poblament ibèric; es notava que algú hi havia rastrejat, no diré excavat perquè no semblava important, però en una part orientada a l'est, per sobre d'un camí, hi cercàrem superficialment en diferents ocasions i hi trobàrem molta ceràmica ibèrica, algunes nanses i brocs, fusaioles, alguns fragments de ceràmica pintada grega, de romana, broc de càntir amb forma de cap d'animal, punta de llança metàl·lica, sivella metàl·lica i altres fragments metàl·lics no identificables, tot el metàl·lic molt deteriorat, etc. Tot el que recollíem s'incorporava a l'incipient museu.

Per guardar-ho i exposar-ho, vam habilitar una caixa de fusta de vins o similar, amb una tapa de vidre amb frontisses que es situà a la paret al costat de l'armari i que es dedicà sols als objectes prehistòrics i protohistòrics, entre els que hi figurava, a més del recollit en les excursions comentades, una destal de pedra negra polida que donà l'Acadèmia Mollet i una punta de fletxa tallada de sílex rosat de donant anònim, i també ceràmica ibèrica pintada procedent de poblats dels segles V a III aC dels límits entre Lleida i Aragó, que ens portà Josep Carol.

ALTRES FETS RELACIONATS

Esmentar que ja el 1948 es constituí una *Junta de la Secció Excursionista del Centre Parroquial* que es començava a reunir el 26 de març integrada per: Joan Llobet, president accidental; Jordi Erra, secretari; Andreu Basolí, tresorer; Suñé i Coch, vocals; també hi assistien Soldevila, els germans Viñas i Vicens Torrents.

L'agost de 1951 ens visitava el Sr. Estrada, arqueòleg de Granollers (director del Museu) amb qui em trobava a l'estació de França, per acompanyar-me a una visita excursió a Cabanyes. A peu ens dirigírem per la carretera de la Roca, direcció a Barcelona, fins al trencall que portava a Cabanyes; passat el primer bosquet hi havia unes vinyes avui abandonades i a mà esquerra avui una central elèctrica. Sols passat el bosquet i abans de l'actual central elèctrica, pujàrem una mica per un corriol o rec sec que separava el bosc de la vinya i, un tros més amunt, m'ensenyava uns quants fragments de tègula romana, digué que procedents d'un assentament romà; vaig prendre bona nota i dies després hi anàvem a recollir-ne alguns fragments que portàvem al Centre (anys després hi he tornat sense saber trobar-hi ja cap resta). Seguint el camí cap a Cabanyes pel costat de la vinya, al final, va ensenyar-me les restes, em deia, d'un forn romà; tampoc he sabut retrobar-lo en posterior visita passats molts anys. Ja prop de can Torrents Vell m'ensenyava un marge on es veien fragments de ceràmica, digué neolítica, i en recolliren alguns, un d'ells de ceràmica

negra amb incisions, d'un coll o broc de gerreta. Arribàrem a l'ermita de Cabanyes en runes i tornàrem a l'estació.

Mesos després, el Sr. Estrada em convidava a una reunió d'arqueòlegs a casa del Baró d'Esponellà, que era el comissari provincial o delegat d'excavacions, a Barcelona. Fou molt interessant conèixer l'entusiasme de persones amb gran afecció per dedicar-se desinteressadament a l'arqueologia.

ESCRITS A SEMBRA QUE FAN REFERÈNCIA AL MUSEU

En el número 22 de SEMBRA, de setembre de 1951, publicava un article titulat "Museu", en el qual comentava que el 8 de desembre de 1947, aprofitant l'avinentsa de la inauguració de la Biblioteca del Centre Parroquial, s'havia exposat una part seleccionada de les existències del Museu a l'armari que havia estat donat pel *Frente de Juventudes* i explicava que s'havia distribuït en dues seccions, la de Ciències Naturals i la d'Història i la darrera, en subseccions d'arqueologia, principalment formada per les aportacions de la secció excursionista, i la numismàtica amb medalles religioses i commemoratives i amb monedes, aquesta amb més de 500 peces. Acabava amb les següents paraules:

"Fins aquí l'esbós de lo que tenim, que, en tot i ésser molt, no és prou: ens falta el principal, un local suficientment espaiós, moblat amb gust, que ompli les necessitats que una tal instal·lació requereix. Ara la Junta Directiva del Centre té en projecte unes reformes que sembla seran una momentània solució en quan a lloc; llavors faltará decorar-ho i moblar-ho, per lo que es nomenará una comissió d'entesos per portar-ho a terme. Esperem que amb l'entusiasme d'alguns i l'ajut de tots es converteixi en realitat aquest somni daurat de dotar a Mollet d'un Museu de la talla que la categoria de la Vila requereix".

En el primer número extraordinari de SEMBRA, el 25, de desembre del mateix 1951, hi publicava el treball "Pre i Protohistòria de Mollet" tot recollint notícies de Vicenç Plantada i d'especialistes com Font i Sagué, Pericot i Almagro, i acabava amb un prec als lectors (cal reconèixer que amb poc èxit):

"Com a seqüència d'aquest esbós, que si més no haurà estat llegit amb curiositat per la major part d'assidus lectors de SEMBRA, he de fer un prec i és el de que si un indici apareix, en nostre terme i veïns, d'aquests primers moradors, no el deixem perdre. Al fer pous, desmunts de terres o fonaments, al llaurar un camp, es freqüent l'aparició d'ossos, terrissa, pedres treballades que es veu tot seguit ésser impossible siguin productes de la naturalesa; en aquests casos un avís a qualsevol membre del Centre i passarem a visitar-ho, sens que això

1948. Fent excavacions a Castellruf. Foto feta per Santiago Soldevila.
El de la dreta és Josep M. Suñé.

hagi de portar-vos cap entrebanc ans el contrari, la satisfacció d'unir vostre nom al dels que treballem per la reconstrucció del passat molletà”.

El darrer escrit sobre el tema el publicava en el número 74 de SEMBRA, d'1 de febrer de 1956, titulat “¿Qué necesita nuestro Mollet?”, en l'etapa “castellana” de la nostra revista, amb un apartat dedicat a “Museo” que crec interessant reproduir íntegrament pels que no el coneguim o no els sigui de fàcil abast:

“Quizás una de las notas más agradables y que dan mejor idea del adelanto de un pueblo es la posesión de su Museo. Pocas son las poblaciones de vitalidad artística que no dispongan de ‘su’ museo. Granollers nos dio ejemplo después de la guerra civil. Olot tiene dos aparte del Parroquial, Bañolas los suyos y, sin ir tan lejos, lo tienen Cardedeu, Rubí, Moyá, etc. Precisamente la prestigiosa entidad barcelonesa ‘Amigos de los Museos’ ha empezado una campaña de revalorización de estos museos locales, presentando en La Virreina un selecto conjunto de piezas pertenecientes a los mismos. Ha sido una agradable sorpresa para los entendidos y aficionados barceloneses y un estímulo para los entusiastas que han dedicado su afición, su tiempo y hasta su dinero a conservar lo que legaron nuestros antepasados. Mollet puede y debe tener su Museo. Para ello precisa un local, un buen local y nada más que un buen local. Lo demás lo conseguiría con muy poco dinero un Patronato cuidadosamente elegido.

Permítasenos un sueño más y expongamos un proyecto:

Museo y Biblioteca podrían ocupar un mismo edificio si ese se encontrase en el centro de la población y deberían ocupar distinto si el edificio para museo se construyese en el soñado parque municipal. Si lo del parque se considera inasequible ya no lo es tanto la compra de un edificio o adquisición de un terreno céntrico y construcción del edificio adecuado. Granollers adquirió uno magnífico de tres plantas. Mollet debería hacerlo también sin importar ni mucho menos el exceso momentáneo de espacio. Un edificio de esta índole permitiría la instalación en la planta baja de la biblioteca, Archivo, sala de exposiciones y dependencias (secretaría, taller de reparaciones, acaso sala de actos,...) y en la o en las plantas superiores, mejor dos que una, el Museo que por ser municipal debería abarcar todas las ramas museísticas dedicando especial atención a lo local. La adquisición de un edificio céntrico que reúna tales condiciones y libre de inquilinos es seguramente difícil. Hallar un terreno y construirlo de planta acaso no lo sea a pesar de la escasez y precio de los terrenos. Una superficie de 8 x 25 metros, 200 metros cuadrados o unos 5.000 palmos cuadrados a 7 pesetas (y ya es buen precio) hace un total de 35.000 pesetas. Sinceramente creemos que con 250 a 300.000 pesetas podría hacerse algo que se admiraría, sería el orgullo de nuestro querido Mollet. Y acaso bien orientado, podría hacerse realidad el sueño con menos escollos de los que a primera vista parecen surgir”.

Acabava amb les següents paraules:

“Es muy de elogiar la actuación de diversas entidades molletenses que con pocos medios pero con mucha afición han creado sus bibliotecas. A la vanguardia de todas se coloca nuestro Centro Parroquial con las periódicas manifestaciones artísticas que se dan cita en la sala de exposiciones y con la paciente recogida de objetos para su futuro museo. Con la ayuda de Dios tan anhelado proyecto será una realidad pero siempre su extensión se verá retrasada por la necesidad de espacio vital para actividades de mayor interés o más propias del Centro. Un Museo municipal sería la solución”.

HAN PASSAT MÉS DE CINQUANTA ANYS

Des d'aquells anys quaranta han passat més de cinquanta anys, tota una vida. Cal reconèixer que molt és el que s'ha fet: avui Mollet gaudeix d'una bona biblioteca, d'un arxiu modèlic i d'un museu, l'Abelló, extraordinari. Darrerament, fins s'han fet unes recerques arqueològiques, una d'elles, gràcies

a la demolició d'un edifici a la plaça de l'antic ajuntament, que ens hauria agradat que s'hagués restaurat i conservat ja que ben poc resta del Mollet d'aquella època.

Però no n'hi ha prou. S'hauria de promoure i promocionar un grup d'amants de la història de Mollet que aconseguís la creació d'un Museu d'història de Mollet, amb seccions de prehistòria, protohistòria i història de Mollet, on es recollís, guardés i estudiés tot el que encara es pugui trobar que il·lustri algun aspecte de la història de Mollet, des d'objectes, estris de treball, etc., és a dir, tot allò que escapa als límits de l'Arxiu, però que és representatiu del passat de Mollet. Al número 22 de *Notes* es publica un interessant treball sobre la vinya i el vi a Mollet; es podria trobar alguna ampolla dels caves elaborats, encara que fos buida, dels cubs o altres estris utilitzats en la seva elaboració? I de l'important passat en el ram de la pell, podria rescatar-se quelcom? I de la fabricació de teixits? I dels pendons o banderes d'entitats desaparegudes que ben segur algú conserva? I dels rètols d'establiments o carrers?

Faria falta un edifici i aquí caldria la intervenció de l'Ajuntament; tal vegada l'antic edifici de l'ajuntament podria dedicar-s'hi ja que la seva localització és immillorable.

Una vegada més, m'agradaria insistir: què va fer-se de les col·leccions del Centre Parroquial quan va enderrocar-se no fa tant temps? Els llibres o part d'ells, són a la Biblioteca municipal? (hi figuraven exemplars molt valuosos com la *Història de Catalunya* de Rovira i Virgili en edició primera o la major part de la col·lecció *Bernat Metge*). I els objectes del Museu? Em costa creure que tot es va perdre o llançar. Tal vegada encara som a temps de recobrar-ne quelcom com a aportació inicial al futur *Museu d'Història de Mollet*.

